

ПЕШТАНСКО-БУДИМСКІЙ

СКОРОПОТЕЧА.

(Соунгіев.)

ПЕШТА.

Четвртакъ

11. Maia 1844

Год. III.

Ко си ты? — Филозофъ.

Ко си ты? — Астрономъ.

А ко ты? — Поета.

Чудновата друштва!

Троица Васъ насамо једанъ другогъ негледа,
 Једанъ съ другимъ незбори како да сте у распру;
 Ты си — ка' статул студена мрамора,
 Склопънјехъ очихъ мыслећега чела;
 А ты — ка' будала како очаяникъ,
 Ка' неко плашило очихъ одиртихъ,
 Теглишъ свое власе стравичне Фигуре!
 Ты — звијдишъ и поешъ и немирно сјдишъ,
 Свуда се окрећешъ, поносито, гордо
 На све погледъ баџашъ съ доволношћу
 живомъ; —

Вали да си сретни залюбљеникъ некиј?
 Али може быти сынъ некога Цара? —
 — Кажите ми молимъ што је Ваше дѣло?
 Што је ваша дужностъ? радъ самъ то узнати.
 — Дѣло ми је мыслити, мыслити и мыслити;
 Дужностъ ми је тихостъ, дужностъ ми је
 мудростъ.

Я не видимъ люде више него мраве,
 Сожалојемъ люде одъ виине глупости
 Гледамъ море исто како каплю воде,
 Како искру једну тако сунце сматрамъ,
 Све на свѣтъ презиримъ, па и самогъ себе. —
 — А мое је дѣло мучно исплетено,
 Неће му се крај довіека наћи! —
 Да ли су ми стакло смешнога свойства
 Кое ме унесе међу звездама,

Како лучу сунце у пѣшчано море;
 Дужностъ ми је знати виине теченије!
 Дужностъ ми је знати виину величину!
 Дужностъ ми је гонити репату Комету;
 За виомъ вратъ ломити по пустыњи синьой,
 Кадъ је за репъ сватимъ и репъ јој измѣришъ
 И када ми каже кадъ ће очетъ къ нама.
 Тадъ је само пустимъ, а приједъ никако!
 Прелазимъ ли предѣљъ возможности людке?!!! —
 Ели ово дужностъ одъ кое се луди?!!! —
 Ели чудо збали да одъ љубијимъ? —
 — Ево мое дѣло, писање, писање:
 А дужностъ је моя да лепо пишемъ;
 Природа је мене богата одбрала:
 Да рођења дивна сјайне зоре поемъ
 Да светло сунце внимателно пратимъ
 Одъ истока свога до свога запада;
 Да на ведра чела играюћи звѣзда
 Читамъ веля чуда великога Творца! —
 До пролећа прелестъ съ појављемъ сусретамъ;
 Да се питамъ пѣсномъ Цара одъ Дубраве;
 Да игранѣ слушамъ и жуборъ потокахъ;
 Да храмове зајемъ вѣтреномъ Амору,
 Којему су круну на главу ставили;
 Прса снјежана а уста малепа;
 Да пучину пазимъ к'а се вѣчно виине
 Како јој се валъ сребрно разлама;
 Да ледене круне планинама гледамъ
 И светле зраке како изъ виинихъ виину. —
 Аљ су мога чувства струне деликатне;
 Я кадъ вију цвѣтакъ ноју порођени
 Подъ жалостнимъ свѣтомъ плачуће планете,

Онъ ми душу зажди чувства рођенѣмъ;
И кадъ листакъ чуемъ, ће блѣдъ къ стаблу
падне

Онъ ми душу троне своимъ паденiemъ. —
Я самъ преданъ слуга матерѣ природе,
Нѣзина є книга тайне пунана
Ради мoga ока вѣчно отворена;
Я поюю идемъ прозъ мрачну гробницу,
У предѣле свѣтле вѣчиге радости
Да гласъ мое лире съ гласовима сліемъ
Лика бессмртнога кодь престола Вышинѣгъ.
Чудновата служба што вы испуните!
На землю сте никлї, а земля васть пита,
Храмъ є нѣзинъ за васть малень и тіесантъ,
И вы съ вѣ бѣжите на небо живите; —
Са тога се вама и каже нарава
Ради све насть смирте страна и смѣшина;
Вы сте свети дуси! аль вѣтрени врази!
Оставайте съ богомъ, я ви другъ ніесамъ!

У Триесту 10. Марта 1844 г.

Петаръ Петровић Нѣгошъ.
Владыка Црногорскій.

КРАТКІЙ РАЗЛОГЪ УМСТВОВАНИЯ

Станю Човеческомъ.

Да се човекъ изъ душе и тѣла состои, то довольно изъ дѣйствія и изъ чувства нѣговы видимо. Узрокъ бытія човеческогъ є отацъ и мати посредствованѣмъ природе; но да ли осимъ овогъ узрока душе и природе обой родителя, има и другогъ, комъ бы се почетакъ створеня човеческогъ приписати могао? — Одговоръ: Ако є умноженіе рода човеческогъ, одъ почетка тымъ и истымъ начиномъ бывало, као и садъ, то осимъ отца и матере нема другогъ произведенія човечества узрока. — Защто су даље прво свега Начало изнашли Мудраци? — Ако узаймност дѣла и умноженіе човечества свагда се у тымъ истымъ состояло, као и данасъ, то осимъ нарави и човека нема другогъ произведенія узрока, будући є исто умноженіе илъ човеческо или природно. И ако родъ човеческій навекъ тако се рађао као

садъ, то је: синъ одъ отца, и тако далѣ; то се умноженіе човечества у безконечность простире: но по гласу Метафісички правила: „Све, што пре или после, манѣ илъ више одъ спольногъ втеченія зависи; или, све, што пре илъ после, манѣ илъ више се зачинѣ; вечно быти не може; а умноженіе рода човеческогъ пре и после се зачинѣ, као што є отацъ пре одъ сына рођенъ. — Далѣ познаемо, да се целостъ човечества у частима или членовима состои, а целостъ она неможе быти вечита, кое членови вечити ни су; будући да нема ни једногъ човека одъ вечности трајућегъ, у комъ бы се вечитость човечества сматрати могла. И будући да човечество одъ вечности не трае, ни умноженіе ни трајнѣ истогъ трајти не може. А да умноженіе човеческогъ рода свой почетакъ има, и одтудъ є известно, што у времену быва, а све, што є у времену, свой темель и почетакъ имати мора. Свио наст є једна и иста природа; да пре, него што се на свѣтъ родимо, не суштствуемо; и будући да су тако сви люди произишли, известно є, да умноженіе рода човеческогъ свое начало имати мора.

Како се зачео Родъ човеческій?

У почетку умноженія рода човеческогъ, прве родителѣ морамо веровати, кои су породѣ имали, али ни су породѣ други родителя били. Иначе да су и они отцеве имали, то бы се могло веровати, да ће умноженіе човечества безконечно быти, кое смовећи опровергли. Но о првимъ отцевима испытывать можемо: да ли су они сотворени, или су одъ вечности трајали? — Створени су, будући су и умрли. Каквимъ су дакле начиномъ сотворени, кадъ ни су истымъ, коимъ смо мы? — Известно ни човеческимъ, ни природнимъ; одкудъ слѣдуе, да ни човекъ, ни сама природа доволяње први родителѣ узрокъ ніе имати могла: јеръ први родители не бы могли быти, да су деца други родителя били: а ни природнимъ начиномъ ни су они сотворени быти могли; јеръ съ тымъ бы само природно зачесе могли, што се изъ довольнојогъ и

способногъ пресуществуюћегъ вештества: то есть, что могућност зачатію образа свойственна притяжава. А пре сущтства човечкогъ тако се вештество налазило ніе, изъ којегъ бы се люди природно производити могли. — Одкудъ тврдо и праведно заключити можемо; — да су први родитељи, одъ начала човечства и природе старјегъ; ни човеческимъ ни природнымъ, но чудеснимъ начиномъ произведени.

Да ли је Богъ два лица текъ изправа сотворио?

Могао бы тко помислити, прве родитељи одъ таковогъ начала создане быти, кое бы се између превѣчногъ начала, и естества, као неко посредствѣ сматрати могло; као што су Ангели и други духови одъ тѣлногъ вештства свободни. — Но осимъ превѣчногъ сущтства, ни једна стварь, бытию образа свогъ, несходанъ и несвойственъ породъ произвести не може. А свойственно Ангела и духова дѣйствије есть, умност, коя сама по себи сущтвуюћа ништа произвести неможъ. Богъ је дакле превѣчно начало свију видимы и невидимы твариј. Онъ је прве сотворио родитељ човечства, и управъ толико, колико је на умножене човечства довольно быти могло. Јданъ мужъ и једна жена на ово су довольно были, кое и самъ здравъ и природанъ разумъ потврждава, Богъ је првогъ човека отъ земље сотворити извелео; а као што се у светомъ писму чита, да је прародителница Ева не одъ земљногъ блата, но изъ ребра Адамовогъ создана; кое је ясний знакъ превѣчногъ намѣреніја; да као што је изъ једногъ човека извръ цelogъ людства, тако ће и при умаленю човечства све до найпослѣднѣгъ човечијегъ ребра скончатисе.

Зашто је Богъ люде сотворио?

Прве је родитељ Богъ сотворио! но да ли је Богъ само тѣло сотворио, а душа да су јоште преће тогъ сущтвовале? — Ни први родитељи, ни душе пре сущтвовати ни су могле, негъ што су тѣлеса создана; јеръ, осимъ Бога, ништа друго отъ вѣчности ніе могло быти, а сотворено је, и почетакъ имати морало је све, што осимъ Бога

сущтствује. Даље изъ свойства и могућности човечества узрокъ испытывать можемо, изъ кога је намѣреніја Богъ люде сотворити извелео? На обдржане живота нашегъ имамо силе душевне, тѣлесне и естественне, съ којима живимо, препитавамо и родъ нашъ умножавамо. Крѣпость срца и любови имамо, да родъ нашъ страхопочитујемо, по љубви сродне, да, и све ближиће любимо. Свободну волју имамо, да свакомъ свое отати, и Богу изъ свободне наклоности повиноватисе можемо.

Да ли су люди сотворени на време, или да вѣчно обстану?

Богъ као преблагъ и совершено добаръ, сва је најболѣ сотворио, и у најболѣмъ намѣреніју бытије му даровао. Люде је даше сотворио, не, да ји нестане, него да съ нимъ заедно у безконечной вѣчности наслаждавајујесе. Кое бы и добро было, као што су сва дѣла Божија, болѣ обстати, него нестати. Има да је грѣхомъ зараженъ родъ човеческиј; но сущтство и свойства човеческа, сама по себи су добра. Безгрѣшне добродѣтели слѣдство је блаженство вечној, тако исто и грѣха је беда и каштига вечита. А да бедни грѣшници буду, мораду обстати; јеръ што несущтвује, бедно се назвати неможъ. Дакле између скончане дѣла Божији човекъ се сматрати неможе; ма да савъ видимый и невидимый светъ се разруши; човекъ треба да у преображеномъ виду и месту обстане, да се пати или наслаждаја како који заслужијо буде.

Да ли ће после овогъ слѣдовати други животъ?

У блаженномъ стану да остану люди, то је било преблаго намѣреніе Божије; зато је и дао намъ разумъ и волју, да њега познамо и разумемо, шта намъ радити треба, да добродѣтели своевольно прилюбимо се, и тако Бога и собственно достоинство да почитујемо; и ако одъ Божијегъ намѣреніја и одустане човечество, равнимъ начиномъ опетъ да вѣчно обстане: но да се првогъ наменутогъ блаженства лишава; зато кадъ су люди тако наменути, безъ сумња да ће после овогъ слѣдовати други и дуги животъ.

Стари су Мудраци потврђавали, да ћеду душе вѣчно живити, но безъ тѣла будући да оне умиру. Но тѣло суштвенна часть човека, безъ коегъ човекъ совршенимъ назватисе не може; зато вѣчно суштствовањъ душама само приписатисе не може. А тѣла зато умиру, да оно што је у нима тѣлно, смрћусе сарани: јръ ова иста тѣла себогъ многи плотски грѣхова вѣчности достойна ни су. Богъ је смртъ за каштигу грѣха опредѣљо. Люди ће после овогъ живота или стално блаженство, или несравнено наказанје получити. Блаженство дотле получити немогу, докле имъ се грѣси неопросте: кои, ако имъ се опросте, то ћеду онда и отъ каштиге освобођени быти, и тако ћеду опетъ своя тѣлеса на novo, као превѣчай даръ изъ руку Божијији пријмити: ако ли за безкрайну будућност осуђени буду, ондје ћеду тѣлеса получити, да, као што су цѣли согрѣшили, у той истој цѣlosti и беду каштиге сносе.

Престат'е умноженіе рода човеческогъ.

Да човечество свой почетакъ има, то смо већи казали; но да ће исто умноженіе човечества и свой конацъ имати, и то је ясно; јръ што почетакъ, то и конацъ имати мора. — Сви је людји естанъ и истый конацъ, и намѣреніе, и једно естество, то је: колико се годь роде, зато се роде да живу, а живу да умиру; но будући да се ништа у вѣчност је простире, што послѣдје како-во има; престати ће рађатисе люди, да сви после живити могу. Кое намъ јасне И. Та урелій толкуе: „Повуци линију одъ а.) до б.), који некъ три точке послѣдјую а.,—.. б.,—.. в.,—.., и тако поступай ма докле.“ — Линија овде значи човеческо рођенѣ, а точке животъ; и будући да се точке одъ линије далѣ простиру, или, будући да точке линије послѣдјую, докле ма изъ како непонятне дужине да се ове линије систоје, опетъ немогу оне безкрайне быти, кадъ после себе јошто нешто имаду. А кадъ бы и казали, да ће рођенѣ човеческо безкрайно трајати, съ тымъ већма можемо казати, да ћемо живити и умирати вѣчнито, будући да се жи-

вотъ одъ рођеня, а смртъ одъ живота далѣ простире, то је посљедјуе. Кое ни једно ни друго ни треле быти неће; јръ то вѣчнито быти не може, после чега нешто слѣдјуе, као овима будућији животъ, комъ већ ништа више неслѣдјуе, јръ се у безкрайну вѣчност простире.

Зашто је Богъ люде једне изъ други умножавати изволео?

Овай животъ, свой изванъ себе край и конацъ има, то је у будућемъ животу, у комъ ће цѣо родъ човеческији животи, аље већи неће се далѣ умножавати. Овай је животъ на то опредѣленъ, да се у њему известна множина людји изроди; и ова се множина рађа, да вѣчно живи. И управъ зато је Богъ извѣстно число людји имати желју, да ји участницима свогъ блаженства учини, а да то получе, светъ је оваи сотворио, животъ, разумъ и волю уредио. Заиста је чудесно, да је Богъ башъ овакова средства къ свомъ намѣренју употребио, кадъ је како савъ видимый и невидимый светъ, тако и извѣстно число людји, наеданоутъ произвести могао. Аље најболѣ је сва Богъ уредио. — Да би увеличao и усладio срећу людма; любовь је узаймномъ сојузъ, любовь имъ познати дао, коя да бы съ тымъ већа била, једне је изъ други произвести изволео. Познато је, како је јакъ по крви сојузъ, каква ли је непонятна сила праве любови. Съ тымъ је содружество човеческо скончано, да отцеви сынове, а сынови отцеве познаду, и съ тымъ већма превѣчногъ Бога, Огца, и Створитеља любе и почитую.

У Оросламошу

Димитриј Арнотъ
Богословъ.

СПОМЕНЪ ПРОШЛОСТИ СРБСКЕ. (конацъ)

Аље је Везиръ, ил' све, ил' ништа, научивши учинити, своје речма и обећањемъ побудио; и тако Омаръ, Туркана синъ, с' атомъ своимъ први рѣку преплива, вѣму је коњица слѣдовала. Краљ за гоненіје коњице избјећи, бајуће у Кљочъ. Везиръ пре-

шавши с' войскомъ Врбасъ, одма в итіо тврдиню обсести. Онъ є дао сву трску око гра-да покосити, и с' ньомъ обконе испунити, да бы, ил' ову упалити, и сва угнѣздителна у наоколо места и уседишта (Besatzung) ватромъ попалити и угушити, ил' преко испунѣногъ обкопа, на тврдиню, юришити мого. Томашевић, боехисе крайногъ паденія, предае заедно са уседиштемъ на капитулацио, поредъ заклетве: да се никомъ нинайманѣ увреде нанети неће. Текъ што є Везиръ са своимъ тврдиню испуніо, одма є онъ обычно деленѣ жителя предузео: Едну в трећину у земљи, за обитателѣ, оставіо, другу као робове за Султана задржо, ков є овай, ове несрѣћнике, за друге земљи насељити, употребљаво, а трећу є Нашама поклоніо.

По задобивеню Ключа, повучесе Везиръ, предавши началничество оногъ предѣла Омару, к' войцы Султанової, водећи собомъ Томашевића заедно с' нѣговимъ 13 годишњимъ братомъ и овога сестромъ Катариномъ. — За 8 дана су се више од' 70 градова и тврдиня Босански предали: сами су се Турци чудили великомъ числу робова — 30000 су млади люди у корпсъ Јничарски узети. Султанъ се яко лотио на Везира, што се у капитулацио упушћо; ништа мање опетъ є зато собомъ свуда вуко несрѣћногъ Краља по целой Босни, и сотимъ целе земљи освоенѣ ускорio, комъ є обычно деленѣ жителя свагда и свуда сљedовало, за число народа умалити, да се у будуће не бы могли, противъ свогъ Господара, дићи.

Банъ є Павелъ од' Торъ, противставши, на граници Хорватской, Омару, још' с' 500 благородны, у бою погинуо. Султанъ є Маріјо, супругу Томашевића, заедно с' блатомъ, од' Дубровчана, на трагъ иско. Аљ будући є она у Италијо, (иљ болѣ рећи) у Унгаријо), одпотовала, то су се Дубровчани предъ Турски посланицы извинили, кои се Султану празни врате натрагъ. Маріја ће ни дошла до Дубровника, ю є Павелъ од' Торъ Банъ Хорватске (когъ є диплому, од' 1462 Риттеръ у Терзакту видио), уватио, блага лишио, и ову лягу на

турке бацио, кои су Маріјо, [победивши Бана], собомъ одвели. У рукопису, у ц. к. книжници (под' надписомъ: Elisabethae Regiae Institutio Pueri sui), наодисе од' Калима о Маріји слѣдујоћа анекдота; Маріја, Босанска Краљица, коя садъ у Цариграду кодъ Турскогъ краља седи, запытана буде, ће данцутъ: шта то може быти, да су новорожена простачка деца лепша, нежели већа часть благородне деце; но текъ што почну растити, више су ружни? Маріја є овако одговорила; А какав' є тай узрокъ, да су мала пуладъ лепша од' ждребади; ал' текъ што они магарцы постану, таки ји и руго ба обузме. . . . Ербо при воспитанію оній, люди, више труда, бриге и времена покажу.

Муамедъ II. довршиви паденіе Босне, с' Везиромъ и Омаромъ, на Херцеговину нападне; тврдинѣ обседне а равницу сву с' коньицомъ опустоши. Стефанъ є Косарић (князъ од' Херцегъ) одма, како є чуо да Султанъ на Босну удара, войске скупio, и са своимъ се сыномъ Владиславомъ помирio; ал' шта є могла шака люди учинити, противъ толике силе? зато є онъ мудро учинио: у горама и брдама заседнуши, са својима, Турски станъ, пртлягъ (Gepäcke), да, и самъ Султановъ конакъ нападао, и с' Турцима горски ратъ водио. Ово є од' велике користи служило Херцеговчанима. Турска се войска наскоро умори, безуспѣшномъ обсадомъ главногъ града Херцеговине (Благай вели Риттеръ), и непрестанымъ нападањимъ горске войске; зато се Султанъ из' Херцеговине натрагъ повуче. Но пре него што да знакъ к' полазку, даде у ютру Томашевића пред' себе дозвати; Томашевић є предвидio нѣгову намеру, зато є понео собомъ капитулацио одъ Ключа. Аљ Султанъ ће узимо у призреніе капитулацио, коју є нѣговъ Везиръ подписо: но є слѣдово примеру Шпанско-Американскомъ, породицу сирѣћи унутрашњи Князева изкоренити, и заповеди съ Томашевића, последнѣгъ и несрѣћногъ Краља Босанскогъ, живогъ кожу одерати. Ово є грозный начинъ смрти, ког' є Томашевић оцуубийца, по сказиваню на-

ОПИСАНИЕ ГРАДА БУДИМА ОДЬ ПОСТАНКА ДО ДАНАСЬ.

(Одъ Јована Графа Майлата)

(вродуженіе.)

Кадъ Лудевитъ II. кодъ Мохача 1526 године побіенъ бы, уће Сулейманъ безъ и-какве препоне у Будимъ 10 Септембра. Турци опустошише градъ, три мѣдне штатуе Херкулову, Аполонову, и Діанину на лађама као Трофеи у Цариградъ послаше. Сулейманъ после 14 дана остави градъ и предаде га войводи Ердельскомъ Јовану Запольи. — Унгари после пораза Мохачкогъ и после смрти Лудовика II. бираше себи новогъ Краля, и у бираню овомъ на две се разделише части; једни избраше себи за края Фердинанда I, други войводу Ердельскогъ Јована Заполю Краљемъ проглашише. Будимъ је био у рукама Запольинимъ, ал' кадъ Фердинандъ са вооруженомъ силомъ у Угорску доће, остави Заполья Будимъ и побеже, а Кн. Ј. Фердинандъ I. торжествено у нѣга ступи 1527 год. Но опака судбина са свимъ в зло съ Будимомъ поступати одјако почела. Кадъ Фердинандъ Будимъ остави и изъ Угорске натрагъ се у Немачку крену, ни је заиста помислио, да нити ће онъ више, нит' 9 краљва после нѣга, ногомъ на землю Будимску ступити; Али је судбина тако хотела. 224 године проћоше, докъ 1751 блаженогъ спомена Марија Терезија опеть на срећу Унгара градъ Будимъ своимъ прибићемъ не почестова. —

Будимъ дакле задуго подъ скнитромъ Фердинандовимъ не остале, јеръ Сулейманъ мало затимъ градъ обколи, водећи са собомъ Јована Заполю 1529 год. 3 Сент. — Немачка посада смути се, и предаде градъ овай Турцима 9 Септембра. Сулейманъ свогъ любимца Заполю утврди у нѣму и оде. —

Кадъ је Јованъ Заполја умро; двапута наши Будимъ обседоше. Први путъ обседе га Телъ, други путъ Розендорфъ; али безъ свакогъ успѣха. Сулейманъ се опетъ съ войскомъ кодъ Будима на једанпутъ на-

рода Босанскогъ, по Леуклавіусу т. 54. Воп-
fin: Dec: III. lib X. Istvánfy lib V. искусio:
комъ Риттеръ у (Bosnia captiva) слѣдуюће
стіхе сочини:

„Последни је кралъ Босанскій Стефанъ; гробу у
овомъ
Саранћињ, круне безъ кралѣвске, безъ и свое коже.
Онъ оца свогъ, престола и живота немило лиши.
Уговорений Патрону одказа данакъ.
На зато по правди Божијој и судби својој,
Лишава се несрећнији свогъ богатогъ града *)
Учатесе смрти почитовати родитеље,
И негазити веру, већъ задату Еданпутъ.
Слабо је Царство (кралѣвство) злоподелјено, још'
слабије
Безъ оружја. Збогъ обогъ пропаде Босна.

Лаоникъ има слѣдуюћа разна мнѣња
о смрти и ове начину Ставана Томашевића: —

1. Да је Краль на заповесть Султана по-
губљенъ. (Ово и Саадъ Ђединъ кодъ Брату-
ти Р. II. р. 220.) 2. Нерса, учитель Муамеда
моро га је на заповесть Султана, погубити.
3. Куваръ Султана, кои је у сваћи съ Ве-
зиромъ био, за осветити се овоме, издѣй-
ствује смртъ Томашевића у Султана, комъ
је Везиръ у капитулацији животъ даровао.
— Још' другиј, као Cureus in Annalibus Silesiae
вели, да је Стефанъ за дрво привезанъ, и
тако стрелянъ, погинуо. По вѣсти, кое су
прве до Матије Корвина, и до Папе Никејија II.
уштио стигле: Кралю је самъ Муамед' II. од-
секо главу. **)

*) Риттеръ мысли овде градъ ил' тврдинју, (коју ре-
коно горе, да је у Херцеговини; Благай (ахг dī-
ves) Енгель.

**) Тако приповеда Піусъ II. у Бреви 1463, и Пав-
ле II. (Папе) у Бреви 1465 „progris tamen transca-
vit“ Assem: V. р. 92.

Енгель.

У Кежмарку.

Аркадиј Г. Николић.

је, даде сына Запольиногъ Јована Сигмунда у свой стань донети, а међу тымъ са свома кровожеднымъ Јаничарима градъ утврди. Тако паде Будимъ у руке душманске 1541 године и остале непрестано стенаюћи 145. г. подъ нњовимъ яромъ.

Подъ Турскомъ владомъ сва слава и великолѣпѣ града Будима изчезну. Тавный полумесецъ подиже главу надъ славомъ Христіянства, и ярко сунце славе Угорске потавнило је, реко би да никадъ више ограничили неће. Турци у толико Будимъ моловаше, што је тврдиню имао, која је кључ целе државе била. Одъ данашњег предградја, која се уздужъ крај Дунава протежу: Табана, Рацка Варошъ, водена варошъ и Найштіфтъ, у ово доба ни трага ни гласа ни је било, само се јединита тврдиня налазила, а зидови нѣни разпростираше се доле низъ стѣну градску до самогъ Дунава. Само два градишта одъ времена Турске владе остало је, сирѣћи у саданѣмъ Царскомъ купатилу (Kaiserbad) Турске илице, и у средъ винограды подигнутъ гробъ нњовогъ Шахъ — Гиль — Бабе. Па и данъ данашњи долазе Турци, и посећую овога останка и гробъ.

Никадъ Турци немислише, нит' вероваше, да ће икадъ Будимъ подъ другу подпасти владу, но да ће се завекъ полумесецу покоравати. Они се јоштъ више у овој мысли својој укрепише, кадъ видише, да се Христијани већ више пута бандадава Будимъ о-својти труде. Па и тада у право, кадъ Турци кодъ престолногъ града Беча 1683 год. люто побијени бише, и Кэрль Лотрингскиј стра и ужасъ Турскїј на користь нашу употреби, и удари на Будимъ 1684 г. ипакъ усиливања наши вояка безъ найманѣгъ напредка бише. — Али смо је близу већ оно златно доба, у комъ ће се гордогъ Полумесеца сила на једанпутъ срушити, и надъ беднимъ Будимомъ опетъ ярко засјати сунце! После две године дана 1686 подъ бедеме Будимскѣ дође на ново славнији вitezъ Кэрль Лотрингскиј са оружаномъ силомъ, и садъ се ослободи Будимъ ярма Туранскога, јеръ покрай слабогъ Османа' одпора, наши градъ

у найвећој ватри изъ поганы руку отеше. Ово веће десета, ал' и последња обсада Будимска бы.

Многе съ Турцима войне, куга а и велика одъ пожара несрећа дуго недадоше, да овай градъ опетъ свою главу у вијсъ дигне. Кадъ је блаженогъ спомена Маріја Терезија на престолъ Угорскїј ступила, онда се истомъ Слава овога града наново развијти поче. Године 1741 тадашњиј Таверникъ Естерхази Будимъ за седиште таверникалногъ суда опредѣли и овде те исте године великиј судъ држа. 1751 год. посети Будимъ Маріја Терезија. 1767 год. ћупрја се међу Пештомъ и Будимомъ првый путъ постави: дотле се люди тамо и амо превозише преко Дунава. 1780 год. Свеучилиште Угорско у Будимъ се премести, али је овде само за две године било, и затимъ се опетъ у Пешту премести. Подъ владомъ Цара Јосифа II. буде кр. угорско Наместничество (Staathalteterij) заједно са дворскомъ Коморомъ изъ Бретиславе у Будимъ премештено. 1792 год. у Будиму је Францъ I. за Краља Угорскогъ крунисанъ. 1810 пожаръ јако ово место опустоши, и преко 400 домаца у пра и пепео преобрази. 1814 год. Царь Русскїј Александеръ и Краљ Прускїј изъ Конгреса Бечскогъ на неколико дана овамо дођоше и свогъ светлогъ прибића овай градъ удостоише. И онай несрећнији ударъ одъ потопа, који Пешту постиже и Будимъ мимоишаши, само у много манѣмъ степену; јеръ тада градске стѣне дунавске валове уздржаваше и у неволи налазећима се Будимцима спасиште даваше.

(продужиће се.)

ВѢСТИ.

Изъ Пожуна явљају, да ће Нјијова Екцеленција, нашъ родолюбивы и добрый Архиепископъ и Митрополитъ Господинъ Јосифъ Раичичъ изъ Пожуна у Бечъ ићи, да тамо на Сопштвје святаго Духа свету Божественну Лутургију торжественно, великолѣпно и благоговѣнно служи.

ГВОЗДОПУТЬ

отъ Вуковара до Рѣке (Фіуме.)

Господинъ отъ Валлау Інжиниръ, прегледавши предѣлъ међу Рѣкомъ (фіумомъ), Горњимъ Карловицемъ, Загребомъ, Бродомъ, Діаковаромъ, Осѣкомъ и Вуковаромъ, и учинивши пројектъ, извѣшћуе настъ, да је то једанъ за Гвоздопутъ најсходнији предѣлъ, отъ свију други, у којима су се додана са Гвоздопута правили. Онъ се изяснява, да је Гвоздопутъ најбољи продолжити отъ Вуковара, преко Вінковаца, Верпола, Броди, Сиска и горњегъ Карловца паљ до Рѣке. А оно кръло напротивъ, кое ће отъ Осѣка водити, да се преко Діаковара кодь села Верпола, једно 6. миља дужине са главнимъ путемъ састане. И ако бы се башь за нуждно нашло; то да се и Вуковаръ са Осѣкомъ посредствомъ Гвоздопута сојози, кое бы само четири добре миље износило.

Истый Г. Валлау израчунјо је, да једанъ меровъ раане, што бы се отъ Вуковара до Горњегъ Карловца на Гвоздопуту извезао, коштовао бы само 15 крајциара; дакле не бы дошао ни пољ крајцире пуно на једну миљу; јербо Горњи Карловачъ отстоји отъ Вуковара добры 40. миља.

И тако произведенемъ овога Гвоздопута, велика бы се терговина са Адріатичкимъ моремъ и са Унгаромъ преко Славоније и Хорватске отворила: кое бы заиста нашемъ народу највише ползовати могло.

ГЛАСЪ ИЗЪ СРБИЕ.

Србске славе вѣкомъ оцветане
Повѣстица жаљость говори; —
Оће ду ли Срблъи юшъ Душане
У свома рајат' простори?!

Ахъ! За обшту славу сад' се бје
На марсовомъ пољу Србскій Родъ;
Па наимъ сле звѣзда одъ Србије,
Та ће къ цѣли водит' славе бродъ.
Корн. С. Поповићъ.

МУЧЕНИЕ МАРВЕ.

У Пешти одъ дана до дана и Закони Граждански, и Ученица друштва, као и Гражданска Полиција

Скоротечна излази у седмици 2 пута, Четверскомъ и Недельскомъ; цена му је како за овдаши тако и за страве Предчисленике за пољ године 4 фор. у сребру. Предчислитисе може на свакой ц. кр. Пошти, и у Пешти кодъ Издавателя, у Ведемской улицы (Вајсе (Baјсе) №. 349.)

купно са Гражданима и Чиновницима тако напредују и усовершавају се, да ће ова варошъ са овимъ свомъ најредкомъ доскора сравнитисе моћи съ многимъ у Европи отличнимъ варошама; али то је једно у њој жалостно, што се вообщте сирота марва, која намъ за препитанје, за удовољствије и за послове служи, яко мучи, нити се и найманѣ Полиција заузима, да је отъ тога сокранија. Кадъ се погледи, како су теладъ повезана и у кола једно на друго набацана, пакъ на вашаръ донешена; како же разну живину заедно са купусомъ, лукомъ и другимъ ситнимъ стварма у путњу потрпају, и куби или своји или туђи посе; како се и матри и мршави коњи безчовечно съ биткомъ натерују, да онаке вуку терете, који њијове сиље надвлађују и т. д. то заиста свакиј добро-и правосердечни човекъ ово варварско поступање гледајући, неби могао быти, да жалости и соболјезноти сузе не промије. Зато свако Судејско и полицијано Надлежателство, добро да узме овакове ствари на умъ.

ТУРСКИЙ ЮНАКЪ.

Једанъ Турчинъ путујући крозъ Хорватску дође у једну берберницу. Берберинъ, шальвацъ будући, кадъ му је пешкиръ око врата метао, упта га гдѣ се родио и кадъ је ово отъ Турчина докучио, рекне му смјући: „Ељ Турчине, да су тамо у томе мѣсту сви тајкови јунаци, да се и безъ сапуна брјати дају.“ Турчинъ ово чувши, као да се покаже, то потврди. Но кадъ га Хорватъ са тупимъ брјачомъ онако ненасапунићи брјати почне, и Турчинъ се на челу тако знојти стане, да му овай са чела поцури; то брже болъ проговори Онъ: „Та ты можешъ нешто мало и насапунити ме; јер је ни самъ управо изъ тога мѣста, него и живијији мало на страни.“

ПРЕВАРENA НАДЕЖДА.

У једномъ селу случисе несрѣћнимъ начиномъ великиј пожаръ, који скоро пољ села са школомъ заједно у пепео преобрати. — „Ты Радоване,“ рекне нѣкогъ Земљедѣљца синъ другомъ, „знашъ ли да је изгорела школа?“ — „Шта говоришъ!“ викне другиј радуюћи, „изгорела Школа? Њоу! то ће быти животъ! Али Учитељ вије у њој изгорео; (опечалено) ау! всеје самъ се почео радовати!“

P.

Издаватель Димитрій Јовановићъ.

У ПЕШТИ словома Баймоловымъ.